

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертацію
РАДУЦЬКОГО Олександра Романовича
«ФЕНОМЕН ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В ПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ»,
подано на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії
у галузі знань 03 «Гуманітарні науки»
за спеціальністю 033 «Філософія»

Дисертація Радущького Олександра Романовича «ФЕНОМЕН ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В ПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ», присвячена актуальній проблемі розуміння феномена децентралізації в політичному просторі, що є ключовим аспектом в контексті розвитку сучасної України. Її актуальність полягає в тому, що в сучасних умовах трансформації глобального та локального політичного ландшафту феномен децентралізації набуває дедалі більшого значення. Децентралізація постає не лише як передача повноважень від центральних органів влади до владних структур регіонального чи місцевого рівня, але й як процес глибоких соціально-політичних зрушень, які ставлять під сумнів класичні моделі централізованої державності. Децентралізація є проявом нових тенденцій у політичному мисленні, де домінує прагнення до автономії, самоврядування та субсидіарності.

Особливої уваги потребує аналіз децентралізації як феномену, що формує нову топологію політичного простору, де межі між центром і периферією розмиваються, а владні відносини стають більш горизонтальними. У цьому контексті децентралізація постає не лише як політична технологія, а як філософсько-світоглядна установка, що репрезентує нове розуміння влади. Саме ця перспектива відкриває можливості для глибшого осмислення децентралізації як феномену, що визначає сучасну конфігурацію політичного буття.

Мета дисертації Радущького О.Р. виділяється своєю чіткістю та широким охопленням проблеми, що полягає в окресленні філософського змісту

феномену децентралізації влади в контексті політичного простору.

Завдання, сформульовані для досягнення цієї мети, демонструють поліаспектну візію досліджуваного феномену.

Окрім цього, дослідження має на меті проаналізувати теоретичні й ідеологічні виміри децентралізації, а також з'ясувати зміст ідеологічних і свідомісних вимірів децентралізації в Україні в умовах війни.

Зазначені цілі і завдання засвідчують глибоке бажання здобувача розкрити різні аспекти децентралізації, визначити її місце і роль в політичному просторі та дослідити трансформацію структури влади внаслідок децентралізації.

Наукова новизна даної дисертації привертає увагу своєю унікальністю та оригінальністю в контексті сучасної української політичної філософії. Зокрема, вперше в українському політично-філософському дискурсі було виокремлено інформаційно-консensusний аспект процесу децентралізації влади, який визначає формування моделей групової та індивідуальної поведінки в політичному просторі. Значним досягненням є виокремлення екзистенційно-аксіологічного типу політичної поведінки, який розглянуто як іманентний політичній участі індивідів та спільнот у владних структурах і діяльності в межах партисипативної демократії і який експлікується в процесах децентралізації влади.

Крім того, у дослідженні автором вперше запропоновано використовувати поняття топосів і локусів контролю, які фіксують уявлення та обумовлюють рецепцію децентралізації влади в громадській думці, масовій свідомості, політичному волевияві, процесах набуття групової та індивідуальної ідентичності включно з локальними ідентичностями.

Ці нові здобутки внаслідок дослідження феномену децентралізації влади в політичному просторі є значущим внеском у розвиток української політичної філософії та дозволяють поглибити розуміння зазначеного феномену в контексті сучасної соціальної динаміки та зміни життєвих форм людей, а також політичного простору їхньої взаємодії на всіх рівнях.

Дисертаційне дослідження відзначається деталізацією та проникненням у різні аспекти феномену децентралізації, розкриваючи її важливість у прийнятті владних рішень. Дисертант ретельно проаналізувати та уточнив ключові поняття, які стосуються децентралізації політичного простору, що набуває особливої актуальності для української держави та суспільства у зв'язку з екзистенційним викликом війни. Важливою є можливість виокремити та детально проаналізувати зв'язок між розумінням процесу децентралізації та реальними практиками його розгортання в сучасному політичному просторі, економіці, культурі, суспільстві загалом.

Подальше визначення феномену децентралізації влади як специфічної форми соціальної та політичної взаємодії, яка має враховувати антропогенні фактори, пов'язані зі сферами соціальної пам'яті, комеморації, ідеології, соціальної уяви тощо, відкриває широке поле для роздумів над проблемами історико-культурного, соціального, економічного та політичного буття суспільства. Дане уточнення не лише дозволило глибше розібратися у цих проблемах, але й зробило значний внесок у розуміння політичного простору і впливу децентралізації на життя суспільства.

Загалом, дослідник детально висвітлив різні аспекти феномену децентралізації, застосовуючи нові підходи та концепції, що розширюють розуміння децентралізації та відображають її роль в політичному просторі.

Варто відзначити методологічні підходи та методи, використані у дослідженні. Хотілося б звернути увагу на ретельний підбір та комбінацію різних теоретичних ракурсів. Цивілізаційний, культурологічний, діяльнісний, прагматистський, аксіологічний та інформаційний підходи відображають глибину аналізу та універсальність підходу до теми дослідження.

Особливо цікавою є спроба застосування різних методів – від історико-культурного до герменевтичного та елементів методу системного аналізу. Вони дозволяють досягнути різних аспектів проблематики децентралізації в політичному просторі, відобразити її трансформацію та вплив на суспільство.

Завдяки методу поняттєво-філософського аналізу експліковано зміст

децентралізації влади, а також окреслено парадигмальні підходи до даного феномену. Феноменологічний метод забезпечив розгляд феномену децентралізації влади у контексті політичних практик у межах політичного простору як форм набуття й трансляції соціально-політичного досвіду. Герменевтичний метод дозволив виявити потенціал феномену децентралізації як запоруки збереження людиномірності політики як підстави демократичних традицій політичної діяльності та уваги до екзистенційних і ціннісних аспектів політичної діяльності.

Структура дисертації відображає впорядковану та системну методiku дослідження феномену децентралізації влади в контексті сучасного українського політичного простору.

У першому розділі автор звертає основну увагу на децентралізацію як соціокультурний феномен, прослідковує трансформацію поняття децентралізація в історико-філософській та історико-культурній традиції, демонструє її вкоріненість в уявленнях про оптимальні способи здійснення влади та соціальних взаємодій. Дисертант наголошує, що проблематика децентралізації традиційно належить до сфери соціальної філософії, але її філософський аналіз часто відступає на другий план, що призводить до переважно формально-структурного підходу до досліджуваного феномену, який лише побіжно бере до уваги процесуальність децентралізації, зводячи її динаміку до механічних змін структури (с. 31).

У підрозділі 1.1. Історико-філософський та політичний контексти становлення поняття децентралізації дисертант припускає, що децентралізація є проекцією аналітичних когнітивних механізмів на сферу соціального і тому є невіддільною від політичної теорії та практики і пропонує позначити такий підхід до децентралізації як аналітично-дискурсивний (с. 51).

Другий розділ присвячений аналізу традиційних соціологічних та політологічних підходів до децентралізації, підкреслюється їхня обмеженість щодо можливості усебічного дослідження феномену. Автор розглядає активізацію процесу рецентралізації та виклики вимірювання впливу

децентралізації на людей чи спільноти (с. 96-97) через різноманітність визначень та моделей оцінювання; пропонує виокремити інформаційно-консенсусний аспект децентралізації, що стосується формування моделей групової та індивідуальної поведінки в політичному просторі (с. 100).

У підрозділі 2.2. автор заглиблюється в екзистенційні та аксіологічні аспекти децентралізації влади, особливу увагу приділяє модусу переживання індивідами своєї залученості до влади (с. 128), досліджує формування людської ідентичності через взаємодію в соціальному та політичному просторі і вправ децентралізації на цей процес (с. 129).

Третій розділ дисертації присвячений аналізу децентралізації як онтологізуючого феномену, що суттєво впливає на політичний простір, масову свідомість та ідентичність. Для аналізу формування групових та індивідуальних ідентичностей автором вводяться поняття «топосів» залученості (с. 158) та «локусів» (с. 159) контролю. Досліджується цифровізація як простір та умова децентралізаційних процесів, наголошується на її подвійному впливі (маніпуляції та ефективний контроль) (с. 180) та зростаючій ролі інститутів громадянського суспільства (с. 181). Особливу увагу автор приділяє парадоксальній активізації смислових трансформацій уявлень про самоврядування в Україні в умовах війни, що призвело до консолідації суспільства (с. 215-216.).

Широтою досліджень привертає увагу обсяг та розмаїття літератури, використаної у дисертації. Зібрана бібліографія об'єднує в собі велику кількість джерел (загалом 217), що вказує на високий рівень обізнаності та ретельності під час підготовки роботи. Особливо важливою є широка географія іноземних джерел (75), що свідчить про глибокий огляд міжнародного дискурсу та готовність розглядати проблему у контексті світової наукової спільноти. Обсяг дисертаційного дослідження (209 сторінок основного тексту) підтверджує серйозність та фундаментальний підхід до теми дослідження.

В даній дисертації – як і в кожному самостійному дослідженні – є

положення, які викликають бажання вступити у дискусію, а саме:

по-перше, шановний дисертант у своїх висновках та у змісті роботи дещо принижує якість своєї дисертаційної роботи. Так, О.В. Радучький, назвав перший розділ «Децентралізація як соціокультурний феномен та філософська категорія» і гарно висвітлив роль соціокультурного у розумінні децентралізації впродовж всієї роботи та у підрозділах 1.1 «Історико-філософський та політичний контексти становлення поняття децентралізації» та 1.2. «Теоретичні та ідеологічні виміри підстави децентралізації як категорії філософії, соціальних та поведінкових наук». Але назви підрозділів 1.1 та 1.2 не в повній мірі розкривають назву розділу, бо категорія «соціокультурне» в них відсутня. На мій погляд, автору потрібно було систематизувати матеріал, котрий у нього присутній у вищезазначених підрозділах та далі в підрозділ 1.3, котрий міг би мати назву, наприклад, «Соціокультурні складові децентралізації». Також термін «соціокультурне» не фігурує в ключових словах дисертації, хоча в самому дослідженні використовується доволі часто. До речі, і в мене є дуже багато робіт стосовно значення поняття «соціокультурного», та моя дисертаційна робота «Особливості соціокультурної трансформації сучасного українського суспільства» теж була частково призначена аналізу роль цього поняття у суспільстві, що присутнє у роботі О.В. Радучького. Таким же чином можемо казати про категорію «мораль». З моєї точки зору, розуміння моралі як сукупності прийнятих в суспільстві системи норм, цінностей і правил, що регулюють поведінку і комунікацію людей, доцільне до розглядання проблеми децентралізації. Дисертант добре це показує в підрозділах 2.2. «Соціально-філософська візія політичного простору: екзистенційний та аксіологічний виміри феномену децентралізації» і 3.1. «Топоси політичного простору та децентралізація ідентичностей: ідеологічні та свідомісні виміри децентралізації», але, на жаль, термін «мораль» в більшій мірі остається поза його увагою;

по-друге, дисертант у підрозділі 3.2. «Цифровізація як простір і умова децентралізаційних процесів в Україні в умовах війни» добре висвітлив

проблеми децентралізації в сучасному українському суспільстві, але я не побачив його конкретних пропозицій стосовно вирішення цього дуже важливого показника якості життя в країні. Тобто за рамками тієї роботи залишились конкретні, пошагові (не загальні, які в дослідженні присутні) пропозиції стосовно децентралізації в Україні. Я добре розумію, що це більше справа юристів, але, коли вони це не зробили, то потрібно саме філософам брати ініціативу на себе;

по-третє, з моєї точки зору, було б бажано побачити модель децентралізації сучасного українського суспільства та діалектику системи децентралізації в Україні з точки зору Олександра Романовича Радуцького.

Проте, дисертаційне дослідження є значним внеском у розуміння феномену децентралізації політичного простору, і варто відзначити глибокий теоретичний аналіз та системний підхід до теми. Окреслені дискусійні моменти, зауваження та побажання не знижують значення роботи. Вважаю, що дисертація Радуцького Олександра Романовича «ФЕНОМЕН ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В ПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРИ» відповідає сучасним вимогам, а її автор заслуговує на присудження освітньо-науково ступеня доктора філософії зі спеціальності 033 Філософія.

Офіційний опонент:

доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри філософії,
соціології та менеджменту
соціокультурної діяльності
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
Педагогічний університет»
імені К. Д. Ушинського

